

Sazanda / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Sazanda / hekaýa SAZANDA

Kakamyň uly doganyňa Meňli ussa diýerdiler. Ol elinden dür dökülýän adamdy. Demirçilikde-de, gaýyşçylykda-da, tebipçilikde-de, sazandalykda-da oňa taý geljek adam tapaýmak aňsat däl di. Emma indi ony garrylyk kemsiz basmarlapdy. Demirçilik kärem, gaýyşçylyk kärem ondan arany açdy. Indi onuň bar mydary dutardy. Ýasardy, çalardy.

Ol köplenç bizde ýaşardy hem-de ikimiz bir otagda bolardyk. Biziň darajyk otagymyz mydama adamdan hyryn-dykyndy. Adamlar gelerdiler-de:

– Hany, Meňli aga, birki heň gaçyryp bersene – diýerdiler. Ol bolsa:

– Garaja halypa «Garry saltygy» çalýar, Artyk hojam «Kararymy» çalýar – diýerdi-de, çalmaga başlar. Onsoň onuň halypasam gutarmaz, sazam. Şol çalyp oturandyr. Onda-da onuň çalaýşyny diýsene! Onuň sazyny biperwaý diňläp biljek gümanyň ýokdur. Onuň sagaç ýaly barmaklary dutaryň taryna däl-de, edil seniň duýgularyň taryna kakýan ýalydyr. Sazyň ýakymly owazy seniň бүтін kalbyňy özüne bent eder. Sen niredede oturanyňy-da unudarsyň. Seniň hyýalyň welin, sazyň näzik owazyna dolaşyp, bir görseň, ýatlamalar älemine, bir görseň, arzuwlar älemine syýahat edýändir.

Özem çalyp otyrka, onuň bir adamyny-da gepletjek gümany ýokdur. Bardy-geldi biri gepläýdigi:

– Bu taýda biri azap çekip, saz çalyp otyr, ýene biri diňläp otyr. Gürrüň edesiň gelýän bolsa, bar, o tama geç – diýip, dessine onuň al-petinden alardy.

Diňe gije ýarymdan agansoň, biz ikiçäk galardyk. Ol welin şonda-da, dutaryna dümtünip, perdelerine syntgy berip oturandyr. Ine bir görseň, hemme zady düzüw, gümmürdäp duran dutardyr. Birdenem ol pylan perdesi degýär ýa-da tara alşanok diýip, negözel dutaryň ähli perdelerini söküşdirip taşlandyr.

Täzeden düzer, täzeden söker. Bejerer, çalar. Men hiç wagıt onuň ýatan wagtyny görmezdım. Agşam onuň sazyny diňläp uklardym, ertir sazynyň sesine oýanardym.

Ol maňa saz öwretjek bolup bir jan ederdi welin, diýip-aýdar ýaly dälđi. Pahyr:

– Oglum, men şu sazlary altmyş ýyllap, ýetmiş gapydan ýygnadym. Ýeke «Garry saltygy» öwrenjek bolup, Tejenden Gökdepä Garaja halypaňka gitdim. Meň indi köpüm geçip, azym galypdyr. Bu sazlary meniň bilen bile gömmäň, oglum. Bularyň her biri dünýä malyna degýändir – diýerdi. Yzyndanam ogullaryndan, agtyklaryndan zeýrenip başlardy:

– Ol öýi köýenler-ä näme saz çalanyňy nagara kakanyňdan enaýy görenoklar. Ýogsa her ellerine bir dutar ýasap berdim. Öýi köýenler edil ant içen ýaly. Elleriňe dagam alaýyn diýenoklar. Meniňem ondan saz öwrenjek bolup jan edişim ýöne-möne dälđi. Biziň saz sapagymyz gijeden-gijä ulaşardy. Ol maňa her basymy müň gezek dagy gaýtaladardy. Özem birneme ugruna bolaýsa-ha, guş bolup uçaýjak bolýardy. Edil çaga ýaly begenerdi. «Heý, berekella!» diýerdi. Bardy-geldi ugruna bolmadymy, şeýle bir lapykeç bolardy. Käte bolsa erbet gaharlanardy, ýüzümi alardy. Her niçigem bolsa, menem el çekmezdım. Şeýdip, men onuň käbir sazyny edil öz çalşy ýaly öwrendim.

Şonda-da meniň ondan sussum basylardy. Seredip otyrka arkaýyn çalyş bilmezdım. Bulaşdyrar otyrdym. Onsoň onuň bir zada güýmenen ýa-da daş çykan wagtyny aňtardym. Emma bary biderekdi. Halypamyň meni sydpdyrjak gümany ýokdy. Ol diňleýändirem öýtmän, arkaýyn çalan bolup duransyňam welin, birden başyny galdyrdy-da:

– Hany, şo ýerini ýene bir gezek gaýtala – diýerdi.

Men gaýtalardym. Ol käýinjiräp, dutary elimden alardy-da, özi çalyş başlardy. Käte özünden göwnühoşluk bilen:

– Ine, inijigim, dutardan şeýle owaz alarlar – diýerdi. Men şonda onuň özünü hemme kişiden beter diňläp hezil edinýändigine göz ýetirerdim.

Meniň halypamyň geň galaýmaly bir gylygy bardy. Ol her gezek namaza durmazyndan öň:

– Namazymy okap bolýança, dutar çalaýmagyn – diýip, berk

tabşyrardy. Men onuň näme üçin beýle edýänini sorabam durmazdym. Sesimi çykarman, diýenini ederdim. Çalyp oturan bolsamam, ol namaza durdugy dutarymy taşlardym. Bu maňa endik bolup galypdy.

Emma bir gezek men ol namaz okap durka dutar çalaýsam nätjek. «Zelil göwnümi» tiňňildeden bolup ugranymam soldy welin, birden bulaşdyrdym oturyberdim. Şol ýerini ýañadan çaljak bolup synandym. Ýene bolmady. Şol wagtam ýaňky namaz okap oturan adam namazlygyndan syçrap düşdi-de meniň ýanyma geldi. Elimdäki dutary silkip aldy. Onjň bolup durşy gorkunçdy. Elindäki dutary aýlap ýere urarly görünýärdi. Ol meniň ýüzüme şeýle bir gaharly seredýärdi welin, men onuň içinden geçip barýan gözlerine seredip bilmän, ýüzümi aşak saldym. Ysgynsyz ses bilen zordan:

– Meňli kaka, namazyňyzy bozduraýdymmy? – diýdim. Ol meniň üstüme gygyryp başlady:

– Seniň namaz düşýä ýadyňa! Negözel sazyň işini görüp otyryn diýeňok. Ine, «Zelil göwnümiň» şu ýerini şeýle çalmaly ahyry. Ol oturdy-da, janyýangynlyk bilen çalmaga başlady. «Zelil göwnümiň yzynam «Mukamlara» sapyp goýberdi. Çaldy-çaldy, içini sowatdy-da dutaryny diwara söýäp goýdy. Birdenem onuň gözi bulaşyp ýatan namazlygyna düşdi...

– Häýk, eýesiz... – diýip, müýnli ýylgyrdy. Bir namazlyga, bir meniň ýüzüme seretdi. Gaharlanjak ýaly etdi. Munam başarmady. Gözleriniň mekirlik bilen oýnaklap duranyny görkezmejek bolýan ýaly ýüzüni keseräk sowdy-da:

– Häýk, oglum, bir gün şeýtjegiňi öňdenem-ä bilýärdim – diýdi.

– Saz çalyp ugraýaň welin, meniň bar küýüm-köçäm sende. Näderkäň diýip janym çykýa. Her perdä basaňda, her şelpä kakaňda sag-aman inip-çykyp biläýse ýagşydyr diýip, şol galpyldap otyryn. Dünýäde başga zat ýadyma düşenok. Wah, saz bilen takwalyk bir ýere sygyşýamy, oglum. Bu adamlaryňky ozalam bir jan durmazlyk ahyry...

Şondan soň tä ölýänçä, onuň namazlyga aýak basanyny görmedim.

Nargylyç HOJAGELDIÝEW. Hekaýalar